

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง
ภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรอำเภอขลุง
จังหวัดจันทบุรี

Factors Relating to the Success of Monthong Durian Production
under the Good Agricultural Practices (GAP) of Farmers
in Khlung District, Chanthaburi Province

บทนำ

“ทุเรียน” (Durian) มีฉายาว่าเป็น ราชาแห่งผลไม้ (King of Fruits) และเป็นไม้ผลเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ในปี พ.ศ.2563 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกทุเรียน 1,099,228 ไร่ เนื้อที่เก็บเกี่ยว 807,468 ไร่ ผลผลิตรวม 1,134,790 ตัน ผลผลิตต่อเนื้อที่เก็บเกี่ยว 1,405.37 กิโลกรัม มูลค่าการส่งออก 72,577.77 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563) ทุเรียนพันธุ์หมอนทองเป็นพันธุ์ที่นิยมปลูกกันมาก ผลมีขนาดใหญ่ น้ำหนักประมาณ 3 - 4 กิโลกรัม ทรงผลค่อนข้างยาว มีเปลือก ปลายผลแหลม พุ่มไม้ไม่ค่อยเต็มทุกพุ่ม หนามแหลมสูง ฐานหนามเป็นเหลี่ยมระหว่างหนามใหญ่จะมีหนามเล็กวางแฉมอยู่ทั่วไปซึ่งเรียกหนามชนิดนี้ว่าเขี้ยว ก้านผลใหญ่แข็งแรง ช่วงกลางก้านผลจนถึงปากปลิงจะอ้วนใหญ่ เป็นทรงกระบอก เนื้อหนาสีเหลืองอ่อนละเอียด เนื้อค่อนข้างแห้ง ไม่แฉะติดมือ รสชาติหวานมัน เมล็ดน้อยและลีบเป็นส่วนใหญ่ (กรมวิชาการเกษตร, 2566)

จังหวัดจันทบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมและเป็นแหล่งเพาะปลูกทุเรียนที่สำคัญและมีชื่อเสียงอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย โดยมีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุดและกระจายอยู่แทบทุกอำเภอ โดยเกษตรกรนิยมปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทองมากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อการส่งออก ในปี พ.ศ. 2563 มีพื้นที่เพาะปลูกทุเรียน 263,210 ไร่ เนื้อที่เก็บเกี่ยว 204,862 ไร่ ผลผลิต 399,169 ตัน ผลผลิตต่อเนื้อที่ปลูก 1,517 กิโลกรัมต่อไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563)

อำเภอขลุง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดจันทบุรี ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 26 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 756.038 ตารางกิโลเมตร (หรือ 742,523.75 ไร่) มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดข้างเคียง คือ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอโป่งน้ำร้อน ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอบ่อไร่และอำเภอเขาสงมี (จังหวัดตราด) ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอแหลมงอบ (จังหวัดตราด) และอำเภอไทยทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอแหลมสิงห์ อำเภอเมืองจันทบุรี และอำเภอมะขาม (สารานุกรมเสรี, 2566) อำเภอขลุงเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดจันทบุรี ที่สามารถปลูกทุเรียนที่ให้ทั้งคุณภาพและปริมาณมาก อำเภอหนึ่งของจังหวัดจันทบุรี ในปีการเพาะปลูกปี 2564 มีเนื้อที่ปลูกทุเรียน 46,212 ไร่ เนื้อที่ให้ผลผลิต 41,930 ไร่ ผลผลิต 79,332 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 1,892 กิโลกรัม (จังหวัดจันทบุรี, 2565)

ในการปลูกทุเรียนนั้นเกษตรกรย่อมประสบปัญหาในการด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น การระบาดของโรคและแมลง การขาดแคลนน้ำ ปัญหาดิน ปุ๋ย ฮอร์โมน โรคพืช แมลงศัตรูพืช ปัญหาปัจจัยการผลิตมีราคาแพง ปัญหาแรงงานภาคการเกษตรที่มีการขาดแคลน ปัญหาสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป และอื่น ๆ จะเห็นได้ว่าปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนทั้งสิ้น ในขณะที่เดียวกันถ้าผลผลิตของเกษตรกรรายใดไม่ได้คุณภาพตามที่พ่อค้าคนกลางต้องการก็ไม่สามารถขายผลผลิตได้ดีหรือขายได้ราคาต่ำกว่าเกษตรกรรายอื่น ๆ การผลิตทุเรียนให้ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้ได้ผลผลิตสูงและมีคุณภาพดีตรงตามมาตรฐานความต้องการของตลาด เกษตรกรจำเป็นต้องศึกษาหาข้อมูลการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการผลิตทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices, GAP) โดยไม่ให้มีการปนเปื้อนจากวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายทางการเกษตร การลดการใช้สารเคมีควบคุมศัตรูพืชลง โดยใช้เท่าที่จำเป็นตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อเกษตรกร ผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม ผลผลิตเป็นที่ต้องการของตลาด เพิ่มมูลค่าผลผลิต มีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะการส่งออกไปยังต่างประเทศซึ่งต้องมีการรับรองทั้งมาตรฐาน GAP การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวจะต้องเก็บเกี่ยวทุเรียนที่แก่แล้วเท่านั้น

ดังนั้นผู้วิจัยนี้จึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการผลิตทุเรียนให้มีคุณภาพดีตามเกณฑ์มาตรฐาน GAP ที่กำหนด เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคภายในประเทศและสามารถส่งออกไปยังต่างประเทศได้ เกษตรกรมีโอกาและช่องทางเข้าถึงแหล่งเงินทุนตลอดถึงปัจจัยการผลิต ได้รับการพัฒนาตั้งแต่การเพาะปลูก การบำรุงรักษา การดูแลผลผลิต การเก็บเกี่ยว การขนส่ง และการตลาด รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นเพื่อให้เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทองรายอื่น ๆ ได้นำองค์ความรู้นี้ไปประยุกต์ใช้กับกระบวนการผลิตของตนเองให้ผลผลิตมีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการผลิตของเกษตรกรผู้ผลิตทุเรียน พันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ในอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรในอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี
3. ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบข้อมูลสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองตามมาตรฐาน GAP สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และเกษตรกรเพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการวางแผนและดำเนินการส่งเสริมการปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทอง
2. ทำให้ทราบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวทุเรียนพันธุ์หมอนทองของเกษตรกร อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี จนประสบความสำเร็จภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP)
3. ทำให้ทราบปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ที่ขึ้นทะเบียนกรมวิชาการเกษตรของอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี
2. เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทองที่ทำการผลิตได้ตามมาตรฐาน GAP มีกำไรจากการทำสวนทุเรียนพันธุ์หมอนทอง มีรายได้หลักจากผลผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองในพื้นที่ปลูกของเกษตรกร มีความยั่งยืนในอาชีพการทำสวนทุเรียนพันธุ์หมอนทองต่อไปได้อย่างต่อเนื่องถึงลูกหลาน และมีความสุขในการดำรงชีวิต
3. การผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) หมายถึง แนวทางการทำการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตทุเรียนที่มีคุณภาพดี ไม่มีการปนเปื้อนจากวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายทางการเกษตร ลดการใช้สารเคมีควบคุมศัตรูพืชโดยใช้เท่าที่จำเป็นตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อเกษตรกร ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม ผลผลิตเป็นที่ต้องการของตลาด เพิ่มมูลค่าผลผลิต มีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกษตรกรมีจิตสำนึกในการทำการเกษตรโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและเกิดความยั่งยืน
4. การจัดการการผลิต หมายถึง การนำเอาปัจจัยการผลิตอันได้แก่ ที่ดิน ทุน แรงงาน และความสามารถในการประกอบการมาผ่านกระบวนการอย่างใดอย่างหนึ่งภายใต้เทคโนโลยีระดับหนึ่ง ผสมผสานกันเพื่อให้เกิดสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดและผู้บริโภค
5. ปัจจัยทางสังคม หมายถึง ปัจจัยเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว ประสิทธิภาพในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง การเป็นสมาชิกกลุ่มการเกษตร การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี
6. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพทางพื้นที่ในการดูแลทุเรียนพันธุ์หมอนทอง การปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทองในพื้นที่ต่อ 1 ไร่ จำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตทุเรียน แหล่งเงินทุน ต้นทุนในการผลิต

ทุเรียนพันธุ์หมอนทอง การลงทุนในการปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทอง รายจ่ายในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง รายได้ การจำหน่ายผลผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง และภาระหนี้สิน

7. ปัจจัยสภาพการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) หมายถึง การปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP 8 ประการ แหล่งน้ำสะอาด พื้นที่ปลูกทุเรียนไม่มีสารอันตรายปนเปื้อน การใช้และการเก็บวัตถุดิบทางการเกษตรตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิตและการขนย้ายในแปลงปลูก สุขลักษณะส่วนบุคคล และการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงาน

8. ปัจจัยความสำเร็จ หมายถึง ปัจจัยที่มาจาก 1) ปัจจัยทางสังคม เช่น เพศ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว ประสบการณ์ในการผลิตทุเรียนหมอนทอง 2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น การลงทุนในการปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทองเหมาะสม การจำหน่ายผลผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองได้ราคาดี มีรายได้ดี ไม่มีภาระหนี้สิน และ 3) ปัจจัยสภาพการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) 8 ประการ เช่น แหล่งน้ำสะอาด พื้นที่ปลูกไม่มีสารอันตรายตกค้าง เป็นต้น

9. วัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตราย หมายถึง วัตถุหรือสิ่งอื่นใด ไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์ เชื้อจุลินทรีย์ สารพิษจากจุลินทรีย์ ที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม

10. วัตถุอันตรายทางการเกษตร หมายถึง วัตถุอันตรายที่ใช้ในทางเกษตรตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องบัญชีรายชื่อวัตถุอันตรายที่ออกตามความในพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกรมวิชาการเกษตรเป็นผู้รับผิดชอบ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดการการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรที่ดี (GAP) ของอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี โดยมีกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ตัวแปรอิสระ

ปัจจัยทางด้านสังคม

- เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว ประสบการณ์ในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเกษตร การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

- พื้นที่ในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง การปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทองในพื้นที่ต่อ 1 ไร่ จำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตทุเรียน แหล่งเงินทุน ต้นทุนในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง การลงทุนในการปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทอง รายจ่ายในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง รายได้ การจำหน่ายผลผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง ความคาดหวังปริมาณการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง ความคาดหวังเกี่ยวกับราคา และภาระหนี้สิน

ปัจจัยสภาพการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP)

- แหล่งน้ำ
- พื้นที่ปลูกทุเรียน
- การใช้และการเก็บวัตถุอันตรายทางการเกษตร
- การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว
- การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว
- การพักผลผลิตและการขนย้ายในแปลงปลูก
- สุขลักษณะส่วนบุคคล
- การบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงาน

ตัวแปรตาม

ความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทอง ภายใต้มาตรฐาน GAP ของเกษตรกร
- วัดจากรายได้สุทธิจากการจำหน่ายทุเรียนพันธุ์หมอนทองของเกษตรกร ต่อไร่ (บาทต่อไร่)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยสภาพทางสังคมของเกษตรกร มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP)
2. ปัจจัยสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP)
3. ปัจจัยสภาพการผลิตภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (การปฏิบัติตามข้อกำหนด GAP) มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองภายใต้การผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี